

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

Psychologie / Sociální psychologie

Autoreferát (teze) disertační práce

PhDr. Mgr. Ondřej Cerha

***DIMENZE OSOBNOSTI A SELF V SOCIOKULTURNÍM
KONTEXTU: KROSKULTURNÍ EXPERIMENTÁLNÍ STUDIE.***

**Personality Domains and Self-construal in a Sociocultural Context: A
Cross-Cultural Experimental Study.**

Vedoucí práce: prof. PhDr. Lenka Šulová, CSc.

2022

OBSAH

1 .... Úvod	1
2 .... Vybrané faktory psychické a kulturní variability	3
3 .... Konstrukce individualistických a kolektivistických kultur	3
4 .... Osobnost a self v mezikulturní perspektivě	4
5 .... Priming a studium kultury	5
6 .... Výzkumné otázky a hypotézy	6
7 .... Výzkumný soubor	6
8 .... Metody, výzkumné nástroje, a procedura	8
9 .... Výsledky	9
10 .. Diskuze	10
11 .. Závěr	11
12 .. Použitá literatura	12
13 .. Publikační, akademická a pedagogická činnost	17
13.1 Publikace a konference	17
13.2 Vědecké granty	19
13.3 Pedagogická činnost	20
13.4 Zahraniční odborné stáže	22
13.5 Členství v profesních organizacích	23
13.6 Zapojení do chodu Katedry psychologie FF UK	24
13.7 Popularizace vědy	25

1 Úvod

Současná psychologická věda a obzvláště **sociální psychologie stojí před řadou výzev** (Nuijten et al., 2016; Richard et al., 2003), musí najít východisko z takzvané replikační krize (Bardi & Zentner, 2017; Greenfield, 2017) a vypořádat se s malou sociální a kulturní diverzitou populací dominantně zastoupených v dosavadním výzkumu (Arnett, 2008; Henrich et al., 2010; Rad et al., 2018).

Je nezbytné nejen ověřit validitu poznatků sociální psychologie napříč kulturami (Smith et al., 2013), ale i věnovat větší respekt k regionálním specifikům a překonat tak současnou dekontextualizaci nezápadních psychologií (Allwood, 2018). Zreflektovat konsekvence mocenské asymetrie dané koloniální historií a postkoloniální současností řady zemí (Bhatia, 2020). V neposlední řadě musí psychologie vyvodit větší sociální odpovědnost směrem k budoucnosti (Jovanović et al., 2018). Například zohledněním demografického vývoje v globálním měřítku (Arnett & Maynard, 2013). Je patrné, že bude potřeba dlouholeté, vědomé a systematické úsilí celé vědecké komunity, aby se podařilo těmto a mnohým dalším výzvám dostát.

Tato práce je skromným empirickým příspěvkem do mozaiky stávajícího poznání, která se ovšem snaží výše uvedené aspekty aktivně inkorporovat do širšího metodologického rámce. **Cílem této doktorské práce je studovat vybrané dimenze osobnosti a self v interakci se sociokulturním kontextem.** Podtitul práce „kroskulturní experimentální studie“ odkazuje k výzkumnému designu studie. Jinými slovy, **účelem experimentální části je testovat, jak se manifestuje totožný experimentální design ve dvou odlišných sociokulturních kontextech.** Přehledová část textu má aspirace být pouze prolegomenou do problematiky, nikoliv jejím rozřešením. Těžiště celé disertace stojí na popisu realizace výzkumu, jeho výsledků a jejich kritického posouzení v diskuzi.

Slovní spojení „sociokulturní kontext“ použité v názvu práce odkazuje na teoreticko-**metodologický trend, který se snaží přemostit distinkci mezi sociální a kulturní psychologií** (Chirkov, 2020; Hutto, 2008. Martin et al., 1995; Valsiner & Rosa, 2018). Jako autor této práce jsem si dále vědom, že užití počeštěného termínu „kroskulturní“ pro anglické adjektivum „*cross-cultural*“ může neúmyslně generovat určitou kontroverzi. Psychologickými disciplínami, které seriózně reflektují fenomén lidské kultury¹ a tématem ekvivalentních českých názvů a termínů v oblasti psychologie a kultury jsem se intenzivně zabýval už v některých mých předchozích textech (např. Cerha, 2013, 2015, v tisku).

V tomto případě **porovnávám variabilitu self a dimenze osobnosti u dvou kultur, které nejsou v žádném přímém kontaktu**, přesto ale předpokládáme nějakou společnou „základnu“, na které ke komparaci může dojít (zde např. *Big five* osobnostní rysy), **proto volím označení „kroskulturní studie“**. Jak jsem již upozornil dříve (Cerha, 2013, 2015), kroskulturní přístup představuje revizi stávajících poznatků psychologie, nikoliv rezignaci na základní psychologicko-výzkumné postupy.

Přední kroskulturní srovnávací studie označuje Českou republiku jako spíše individualistickou kulturu a Vietnam jako typicky kolektivistickou kulturu (Hofstede & Hofstede, 2007). Obě země se odlišují v striktnosti společenských norem a v toleranci k odchýlkám v chování. Přičemž Vietnamská společnost je výrazně více svázána normami závaznými pro její členy (Eriksson et al., 2021, Uz 2014). Obě země se také liší v podobě komunikace. V České republice lidé preferují lineárně aktivní formu, zatímco Vietnamci jsou v komunikaci převážně reaktivní posluchači (Lewis, 2007). **Můžeme tedy předpokládat značnou variabilitu sociokulturního kontextu v obou zemích**. Součástí etického posouzení designu výzkumu by měla být i reflexe pozice výzkumníka. Zde pro mne hraje významnou roli

---

¹ Jde o tyto disciplíny: *Cross-cultural psychology* (interkulturní, popř. kroskulturní psychologie), *Cultural psychology* (kulturní psychologie) a *Indigenous psychology/ Indigenous psychologies* (domorodá psychologie/ domorodé psychologie) (Cerha, 2013, 2015).

makrosociální fakt, že historické kontakty České republiky a Vietnamu nejsou afektovány asymetrickým (post)koloniálním vztahem (Hlavatá et al., 2008; Srba & Schwarz, 2016).

V disertační práci záměrně vynechávám pokus definovat pojem „kultura“. Jednotící paradigma (Kuhn, 2012) pro kulturní a kroskulturní psychologii v tuto chvíli není dostupné. Přesto z vybraných supraindividuálních atributů lidské kultury zmiňme přenos akumulované praxe, vědění a idejí; přičemž tato transmise se odehrává nezáměrně i zcela intencionálně (Cerha, v tisku). Rostoucí počet autorů (např. Chirkov, 2016) otevírá otázku, zda kroskulturní psychologové studují „kulturu“ či pouze provádí kroskulturní výzkum a „kultura *per se*“ je v jejich výzkumu operacionalizována například jako národ či stát, případně je vypuštěna zcela.

2 Vybrané faktory psychické a kulturní variability

Přehledová část začíná představením vybraných **distálních faktorů kulturní evoluce, jež ve svých konsekvencích vedly k psychické a behaviorální variabilitě lidských společností.** Jde především o koevoluci jazyka a kultury, která bývá považována za předpoklad pro zvětšování hominidních skupin (Dunbar, 1997). Dále pak kognitivní kapacity pro uplatnění imitace, analogie a inovace (Brand et al., 2021; Kolodny & Edelman, 2018). Věnuji se zde i problematice zobecnitelnosti dosavadních psychologických poznatků včetně možného metodologického řešení, které nabídli Norenzayan a Heine (2005).

3 Konstrukce individualistických a kolektivistických kultur

Druhá část přehledové práce se **zabývá psychologickou konstrukcí a reflexí takzvaných individualistických a kolektivistických kultur.** Úvodem představuji hlavní

autory zabývající se danou problematikou. Dimenze národních kultur slouží k zachycení rozdílů na úrovni skupin, nikoliv na úrovni jednotlivců (Hofstede et al., 2010). Ortogonální model odmítá pracovat s individualismem-kolektivismem jako opozity jedné škály, naopak téma rozšiřuje o horizontální a vertikální rozměr dané problematiky (Triandis, 1995).

Podkapitola „Vybrané koreláty individualismu-kolektivismu“ ilustruje extenzi studovaných témat v souvislosti s individualismem-kolektivismem. Kolektivismus souvisí s rizikem přírodních katastrof, ovšem pouze u bohatších kolektivistických zemí (Oishi & Komiyama, 2017). V jiném výzkumu se obě varianty kultur nelišily v respektu vůči státu jako právní autoritě. Pro kolektivisty je ovšem cílem v řešení sporu opětovné nastolení sociální harmonie signifikantně více důležité, než je tomu v individualistické kultuře (Bierbauer, 1994). Lidé v kolektivistických kulturách častěji komunikují vysoko-kontextovou formou komunikace (Singelis & Brown, 1995; Gudykunst, et al., 1996).

4 Osobnost a self v mezikulturní perspektivě

Navazující kapitola se věnuje psychologii osobnosti a self v mezikulturním výzkumu. Dominanci v kroskulturním výzkumu osobnosti má jednoznačně faktorový přístup (Allik et al., 2017; de Raad & Mlačić, 2015; Hřebíčková, 2011; Church, 2016; Lukaszewski et al. 2017; Schmitt et al., 2007; Soto & John, 2017). Při srovnání dat z více než třiceti zemí velmi silně koreluje osobnostní faktor extravertze s individualismem (Hofstede & McCrae, 2004). Self jako „psychologické já“ ukotvené v síti sociálních vztahů je příznačné pro kolektivistické kultury (*interdependence*), zatímco self chápané jako autonomní entita je příznačné pro individualismus (*independence*). Pro **independentní self** je typická představa individuality a jedinečnosti; na druhé straně **interdependentní self** charakterizuje identita propojenosti s ostatními (Singelis, 1994). **Vztahová interdependence** označuje sklon uvažovat o sobě ve smyslu blízkých vztahů (Cross et al., 2000).

Rešerše proximálních faktorů v kapitole Ontogeneze v sociokulturním kontextu (Kagitcibasi, 2005; Raeff, 2006; Rogoff, 2003) doplňuje evoluční předpoklady psychické a kulturní variability. Rozdílná povaha rané separace a procesu autonomie je ilustrována vybranými závěry terénních výzkumů a zúčastněných etnografických pozorování (Diamond, 2014; Erikson, 2002).

5 Priming a studium kultury

Poslední část přehledového textu představuje metodu **primingu a jeho přínos k psychologickému studiu kultury** (Oyserman, 2016). Experimentální rovina disertačního výzkumu testuje efekt primingu, tedy vliv sublimální aktivace kulturně získané vědomostní struktury na následnou sebepercepci a sociální kognici (Strack & Schwarz, 2016).

6 Výzkumné otázky a hypotézy

Oddíl věnovaný výzkumné části začíná hypotézami a výzkumnými otázkami. Tato studie využívá primingovou manipulaci ke zkoumání interakce kulturního backgroundu a dimenzí osobnosti a self ve dvou odlišných kulturách. Hypotézy pro experimentální část výzkumu jsou v tabulce č.1.

Tabulka 1 Testování hypotéz – výsledky

Testování hypotéz - výsledky			
	Celkový soubor	Podsoubor Česká republika	Podsoubor Vietnam
Skupina vystavená interdependentnímu primingu nebude mít statisticky významně vyšší hodnoty interdependence self oproti kontrolní skupině.	H1: nezamítnuta	H7: zamítnuta	H13: nezamítnuta
Skupina vystavená interdependentnímu primingu nebude mít statisticky významně vyšší hodnoty vztahové interdependence oproti kontrolní skupině.	H2: nezamítnuta	H8: zamítnuta	H14: nezamítnuta
Skupina vystavená independentnímu primingu nebude mít statisticky významně vyšší hodnoty independence self oproti kontrolní skupině.	H3: nezamítnuta	H9: nezamítnuta	H15: nezamítnuta
Skupina vystavená interdependentnímu primingu nebude mít statisticky významně vyšší hodnoty interdependence self oproti skupině vystavené independentnímu primingu.	H4: nezamítnuta	H10: zamítnuta	H16: nezamítnuta
Skupina vystavená interdependentnímu primingu nebude mít statisticky významně vyšší hodnoty vztahové interdependence oproti skupině vystavené independentnímu primingu.	H5: nezamítnuta	H11: zamítnuta	H17: nezamítnuta
Skupina vystavená independentnímu primingu nebude mít statisticky významně vyšší hodnoty independence self oproti probandům vystaveným interdependentnímu primingu	H6: nezamítnuta	H12: nezamítnuta	H18: nezamítnuta

7 Výzkumný soubor

Popis účastníků studie i obou podsouborů (participanti z České republiky a z Vietnamu) je uveden v tabulce č.2. Stejný experimentální design byl testován dvakrát, a to na českém vzorku (n=395) a vietnamském vzorku (n=168).

Tabulka 2 Demografické charakteristiky účastníků výzkumu

Demografické charakteristiky účastníků výzkumu			
	Celkem	ČR	Vietnam
	N (%)	n (%)	n (%)
N/n	563 (100%)	395 (70,1 %)	168 (29,9%)
Pohlaví			
Žena	414 (73,5%)	275 (69,6 %)	139 (82,7%)
Muž	149 (26,5%)	120 (30,4 %)	29 (17,3 %)
Věk			
Rozsah	18 - 80	18 - 80	18 - 34
Průměr (SD)	34,7 (15,3)	40,7 (14,5)	20,6 (2,37)
Vzdělání			
Základní	4 (0,7%)	4 (1%)	0
Střední (bez maturity)	35 (6,2%)	35 (8,9%)	0
Střední (s maturitou)	136 (24,2%)	135 (34,2%)	1 (0,6%)
Vysokoškolské (studující)	183 (32,5%)	27 (6,8%)	156 (92,9%)
Vysokoškolské (dokončené)	205 (36,4%)	194 (49,1%)	11 (6,5%)
Zaměstnání			
Student/ka	196 (34,8%)	41 (10,4%)	155 (92,3%)
Osvě	39 (6,9%)	36 (9,1%)	3 (1,8%)
Zaměstnanec	235 (41,7%)	226 (57,2%)	9 (5,4%)
Příležitostný pracovník	7 (1,2%)	6 (1,5%)	1 (0,6%)
Nezaměstnaný	10 (1,8%)	10 (2,5%)	
Na rodičovské dovolené	28 (5%)	28 (7,1%)	
V důchodu (invalidní)	6 (1,1%)	6 (1,5%)	
V důchodu (starobní)	38 (6,7%)	38 (9,6%)	
Nechci odpovídat	4 (0,7%)	4 (1%)	
Rodinný stav			
Svobodný/á	238 (42,3%)	123 (31,1%)	115 (68,5%)
V partnerství	113 (20,1%)	69 (17,5%)	44 (26,2%)
Vdaná/ženatý	154 (27,4%)	148 (37,5%)	6 (3,6%)
Rozvedený/á	40 (7,1%)	40 (10,1%)	
Vdovec/vdova	8 (1,4%)	8 (2%)	
Nechci odpovídat	10 (1,8%)	7 (1,8%)	3 (1,8%)
Počet lidí ve společné domácnosti			
Rozsah	0 - 9	0 - 6	0 - 9
Průměr (SD)	2,67 (1,62)	2,18 (1,38)	3,82 (1,57)
Modus	2	2	4
Median	3	2	4
Počet lidí ve společné domácnosti (dospělých)			
Rozsah	0 - 9	0 - 6	0 - 9
Průměr (SD)	2,04 (1,30)	1,66 (1,1)	2,92 (1,31)
Modus	2	2	2
Median	3	2	3
Velikost sídla			Velikost sídla
Do 3.000 obyvatel		81 (20,5%)	Venkov 81 (48,2%)
Mezi 3.000 a 50.000		112 (28,4%)	Město 49 (29,2%)
Mezi 50.000 a 150.000		58 (14,7%)	Velkoměsto 38 (22,6%)
Mezi 150.000 a 1.000.000		40 (10,1%)	
Víc než 1.000.000		104 (26,3%)	
Čistý měsíční příjem domácnosti			Čistý měsíční příjem domácnosti
Méně než 10 000 Kč	6 (1,5%)		Méně než 5 mil. VND 14 (8,3%)
Mezi 10 000 Kč a 19 999 Kč	39 (9,9%)		5-15 mil. VND 79 (47%)
Mezi 20 000 Kč a 29 999 Kč	88 (22,3%)		15-30 mil. VND 34 (20,2%)
Mezi 30 000 Kč a 39 999 Kč	67 (17%)		Více než 30 mil. VND 16 (9,5%)
Mezi 40 000 Kč a 49 999 Kč	63 (15,9%)		Nechci odpovídat 25 (14,9%)
50 000 Kč a více	72 (18,2%)		
Nechci odpovídat	60 (15,2%)		
			Hlavní zdroj příjmu
			Vlastní příjem 40 (23,8%)
			podpora od rodičů 111 (66,1%)
			žádný zdroj 1 (0,6%)
			Nechci odpovídat 16 (9,5%)
Typ bydlení			Typ bydlení
Dům (vlastní)	127 (32,2%)		Dům (vlastní) 82 (48,8%)
Dům (podnájem)	12 (3%)		Dům (podnájem) 63 (37,5%)
Byt (vlastní)	127 (32,2%)		Ubytovna (kolej) 16 (9,5%)
Byt (podnájem)	103 (26,1%)		Nechci odpovídat 7 (4,2%)
Jiný	15 (3,8%)		
Nechci odpovídat	11 (2,8%)		

8 Metody, výzkumné nástroje, a procedura

V 9. a 10. kapitole nalezneme představení použitých metod a jejich základních psychometrických vlastností, včetně detailního **popisu procesu adaptace do jednotlivých jazykových mutací** u metod, kde nebyla k dispozici česká či vietnamská verze. Konkrétně jde o tyto metody: *Big Five Inventory-2* (Soto & John, 2017; Hřebíčková et al. 2020; Huyen, n.d.), *Vertical and Horizontal Individualism and Collectivism Items* (Singelis et al., 1995; Bartoš, 2010); *Sumerian Warrior Story* (Trafimow et al., 1991), *Relational-Interdependent Self Construal* (Cross et al., 2000), *Self-Construal Scale* (Singelis, 1994; Šolcová & Kebza, 2009).

Procedura sběru dat je zachycena v tabulce č.3. Účastníci byli náhodně rozděleni do tří podskupin a vystaveni různým podmínkám: první independentnímu primingu a druhá interdependentnímu primingu. Účastníci z kontrolní skupiny se zúčastnili výzkumu bez expozice primingem.

Tabulka 3 Procedura výzkumu

Procedura výzkumu			
Proměnná	VÝZKUMNÝ NÁSTROJ		
Dimenze osobnosti	<i>Big Five Inventory (BFI-2)</i> (Soto & John, 2017; Hřebíčková et al. 2020; Bui, n.d.)		
Individualismus-kolektivismus/ vertikálnita - horizontálnita	<i>Vertical and Horizontal Individualism and Collectivism Items</i> (Singelis et al., 1995; Bartoš, 2010)		
EXPERIMENTÁLNÍ MANIPULACE (nezávisle proměnná)	Priming - Sumerian warrior story (Trafimow et al., 1991).		
	Skupina A	Skupina B	Skupina C – kontrolní
	Independentní priming	Interdependentní priming	(Bez experimentální manipulace)
Vztahová interdependence (závisle proměnná)	<i>Relational-Interdependent Self Construal (RISC)</i> (Cross et al., 2000)		
Interdependence self (závisle proměnná)	<i>Self-Construal Scale (SCS)</i> (Singelis, 1994; Šolcová & Kebza, 2009).		
Independence self (závisle proměnná)			
Demografické proměnné	Pohlaví; věk; stupeň vzdělání; počet osob ve společné domácnosti.		

9 Výsledky

Deskripce a interpretace výsledků představuje jeden z nezbytných pilířů prezentace výzkumného projektu. Kapitola věnovaná výsledkům předkládá vyhodnocení dat a zahrnuje analýzy na úrovni kulturních skupin (tzv. *cultural level*) i analýzy na úrovni jedinců (tzv. *individual level*).

Data ukazují statisticky významný rozdíl u **českých účastníků, kteří se po expozici interdependentním primingem hodnotili signifikantně více jako interdependentní.** (V případě Škály RISC byly signifikantně vyšší oba post hoc testy, v případě interdependentní subškály SCS pouze jeden post hoc test). Vliv independentního primingu se v tomto experimentu statisticky neprokázal ani u českého, ani vietnamského vzorku. Výsledky testování hypotéz jsou uvedeny v tabulce č.1.

Z hlediska osobnostních dimenzí, český soubor skóroval signifikantně výše v extraverci (a v dílčích subškálách extraverce – v sociabilitě a asertivitě), a také v otevřenosti mysli (v dílčí vlastnosti – kreativní představivosti dokonce se střední velikostí účinku). Naopak vietnamský soubor byl signifikantně výše ve faktoru negativní emocionality i v obou jeho facetách: úzkosti a emoční nestálosti.

Ve výzkumu se potvrdila **asociace mezi independencí a extravercí** a také záporná korelace mezi independentním self a negativní emocionalitou. Částečně také relace s otevřeností (v podobě signifikantní korelace mezi dílčí vlastností otevřenosti-kreativní imaginací a independentním self). Také jsme identifikovali **pozitivní korelaci mezi přívětivostí a interdependencí sebepojetí i vztahovou interdependencí.** Oba výzkumné soubory (ČR a Vietnam) skorují výše na independentní subškále. A **navzdory predikcím, vietnamský soubor skóruje oproti českému signifikantně výše nejen v interdependenci SCS, ale i v independenci SCS.**

Zvyšující se počet osob ve společné domácnosti a nižší stupeň vzdělání jsou dva zjištěné faktory, které predikují interdependenci, zatímco vyšší vzdělání je prediktorem independence. Jinými slovy, model identifikoval následující kauzalitu: **čím více osob žije s jedincem v jedné domácnosti, tím více je zdrojem jeho sebepojetí provázanost s druhými.** Tento výsledek odpovídá početnějším domácnostem typickým pro kolektivismus (Hofstede et al., 2010; Triandis, 1995).

Přidání osobnostních dimenzí do vícenásobného regresního modelu významně zvýšilo podíl vysvětlené variance. Pouze dimenze svědomitosti nebyla v asociaci s ani jednou z interdependentních škál. Ale naopak predikovala independenci. Přívětivost byla v negativní asociaci s independencí self (nižší přívětivost je prediktorem vyšší independence). Extraverze byla pozitivním prediktorem ve všech třech případech.

10 Diskuze

Klíčová zjištění šetření jsou podrobena diskuzi v samostatné kapitole. Diskuze otevírá limity studie a konfrontuje výsledky se závěry jiných studií. Limitací výzkumu je určitá disproporce mezi studovanými soubory. Český vzorek je významně diversifikovanější z hlediska řady sledovaných demografických proměnných včetně věku, stupně dosaženého vzdělání, zaměstnání či rodinného stavu (tabulka č.2). V jiných demografických proměnných nebylo možné oba soubory s respektem ke specifikům obou zemí porovnávat (velikost sídla, příjem domácnosti a typ bydlení). Na druhou stranu **oba soubory jsou robustní v kategoriích, které představovaly operacionalizaci kulturního backgroundu.** Konkrétně šlo o kategorie „národnost“, „občanství“ a „jazyk výchovy“. Tedy v kategoriích zcela zásadních pro empirické posouzení interakce „kultury“ a dimenzí osobnosti a self.

Dosud neuspokojivá zůstává validita metody k měření individualismu a kolektivismu. Čtyřfaktorové řešení pro původních 32 položek nepotvrdila konfirmační faktorová analýza (CFA). Otevřená zůstává i vietnamská verze INDCOL škály. Ani konfirmační faktorová analýza (CFA) pro čtyři faktory, ani analýza hlavních komponent (PCA) s iniciačním, čtyřfaktorovým a dvoufaktorovým zadáním nepřinesla v tomto výzkumu uspokojivé psychometrické řešení. **Obě tyto adaptace škály INDCOL si zaslouží další investigaci.**

Jedním z významných závěrů je, že vietnamský soubor dosáhl vyššího skóre nejen v interdependenci, ale i v independenci. Data od účastníků z Vietnamu navíc oproti predikci ukázala signifikantní souvislost mezi všemi měřenými dimenzemi self. Tyto **výsledky mohou naznačovat další intrakulturní variabilitu přesahující rámec tohoto šetření.** Souhrnně lze říci, že smíšené výsledky prezentované v této disertační práci potvrzují a zdůrazňují potřebu další výzkumné investigace na kulturně diverzifikovaných vzorcích.

11 Závěr

Cílem této doktorské práce je studovat dimenze osobnosti a self v sociokulturním kontextu. Tohoto záměru jsme dosáhli. Experimentální část studie prokázala, že v kontrolovaných podmínkách můžeme testovat vztah mezi primingovou expozicí (nezávisle proměnná) a závislou proměnnou, tedy mírou independence, respektive interdependence self a vztahové interdependence u dvou kulturně odlišných souborů. Datová analýza přitom identifikovala dílčí signifikantní efekt primingu u českého souboru.

Z širšího hlediska metodologie jsme prokázali, **že kroskulturní výzkum je technicky proveditelný i v rámci podmínek a možností doktorandského studia.** Řešitel inicioval rozšíření partnerství a spolupráce mezi Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy a Vietnamskou Národní Univerzitou (VNU), a jako hostující výzkumník na Katedře psychologie VNU osobně realizoval sběr dat ve Vietnamu.

12 Použitá literatura

- Allik, J., Church, A. T., Ortiz, F. A., Rossier, J., Hřebíčková, M., De Fruyt, F., ... & McCrae, R. R. (2017). Mean profiles of the NEO personality inventory. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48(3), 402-420.
- Allwood, C. M. (2018). *The nature and challenges of indigenous psychologies*. Cambridge University Press.
- Arnett, J. & Maynard, A. E. (2013). *Child development a cultural approach*. Pearson.
- Arnett, J. (2008) The neglected 95 %: Why American psychology needs to become less American. *American Psychologist*, 63(7), 602–14.
- Bardi, A., & Zentner, M. (2017). Grand challenges for personality and social psychology: Moving beyond the replication crisis. *Frontiers in Psychology*, 8(2068) 1-4.
- Bartoš, F. (2010). Individualismus a kolektivismus v české populaci a jejich souvislosti s narcismem. *Sociológia*, 42(2), 134-160.
- Bhatia, S. (2020). Decolonizing psychology: Power, citizenship and identity. *Psychoanalysis, Self and Context*, 15(3), 257-266.
- Bierbrauer, G. (1994). Toward an understanding of legal culture: Variations in individualism and collectivism between Kurds, Lebanese, and Germans. *Law & Society Review*, 28(2), 243-264.
- Cerha, O. (2013). *Kulturní a interkulturní psychologie* [Rigorózní práce]. Univerzita Karlova.
- Cerha, O. (2015). Svoboda – kulturní univerzálie? In D. Heller, & I. Sobotková (Eds.). *XXXII. Psychologické dny 2014: Fenomén svobody v kontextu psychologie a filosofie* (s.19-23). Praha: Českomoravská psychologická společnost (ČMPS).
- Cerha, O. (v tisku). Komunikace a kultura. In H. Boukalová (ed.). *Psychologie komunikace* (40 s.). Praha: Grada Publishers.
- Cross, S. E., Bacon, P. L., & Morris, M. L. (2000). The relational-interdependent Self-construal and relationships. *Journal of personality and social psychology*, 78(4), 791.
- de Raad, B., Mlačić, B. (2015). Big Five Factor Model, Theory and Structure. In: J. D. Wright (ed.). *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, vol. 2 (pp. 559–566). Elsevier.

- Diamond, J. M. (2014). *Svět, který skončil včera: co se můžeme naučit od tradičních společností?*. Brno: Jan Melvil.
- Dunbar, R. (1997). *Grooming, Gossip and the Evolution of Language*. Cambridge.
- Erikson, E. (2002). *Dětství a společnost*. Praha: Argo.
- Eriksson, K., Strimling, P., Gelfand, M., Wu, J., Abernathy, J., Akotia, C. S., ... & Van Lange, P. A. (2021). Perceptions of the appropriate response to norm violation in 57 societies. *Nature Communications*, 12(1), 1-11.
- Greenfield, P. M. (2017). Cultural change over time: Why replicability should not be the gold standard in psychological science. *Perspectives on Psychological Science*, 12(5), 762-771.
- Gudykunst, W. B., Matsumoto, Y., Ting-Toomey, S., Nishida, T., Kim, K., & Heyman, S. (1996). The influence of cultural individualism-collectivism, Self construals, and individual values on communication styles across cultures. *Human communication research*, 22(4), 510-543.
- Henrich, J., Heine, S. J., & Norenzayan, A. (2010). The weirdest people in the world? *Behavioral and Brain Sciences*, 33(2), 61-83.
- Hlavatá, L., Ičo, J., Karlová, P., & Kučera, K. (2008). *Dějiny Vietnamu*. Nakladatelství Lidové noviny.
- Hofstede, G. & Hofstede, G. J. (2007). *Kultury a organizace: software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha: Linde.
- Hofstede, G., & McCrae, R. R. (2004). Personality and culture revisited: Linking traits and dimensions of culture. *Cross-cultural research*, 38(1), 52-88.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: Software of the mind*. New York: Mcgraw-hill.
- Hřebíčková, M. (2011). *Pětifaktorový model v psychologii osobnosti*. Grada.
- Hřebíčková, M., Jelínek, M., Květon, P., Benkovič, A., Botek, M., Sudzina, F., ... & John, O. P. (2020). Big Five Inventory 2 (BFI-2): hierarchický model s 15 subškálami. *Československá Psychologie*, 64(6), 437-460.
- Hutto, D. D. (2008). *Folk psychological narratives. The Sociocultural Basis of Understanding Reasons*. MIT Press books.
- Huyen B. T. (n.d.) *Big Five Inventory – 2. Vietnamese*. The International Situations Project. <https://situationslab.squarespace.com/big-five-inventory-2>

- Chirkov, V. (2016). *Fundamentals of research on culture and psychology: Theory and methods*. Routledge.
- Chirkov, V. (2020). The sociocultural movement in psychology, the role of theories in sociocultural inquiries, and the theory of sociocultural models. *Asian Journal of Social Psychology*, 23(2), 119-134.
- Church, A. T. (2016). Personality traits across cultures. *Current Opinion in Psychology*, 8, 22-30.
- Jovanović, G., Allolio-Näcke, L., & Ratner, C. (Eds.). (2018). *The Challenges of Cultural Psychology: Historical Legacies and Future Responsibilities*. Routledge.
- Kagitcibasi, C. (2005). Modernization does not mean westernization: Emergence of a different pattern. In W. Friedlmeier, P. Chakkarath, & B. Schwarz. *Culture and human development. The importance of cross-cultural research for the social sciences* (pp. 230-245). Taylor & Francis.
- Kuhn, T. S. (2012). *The Structure of Scientific Revolutions*. The University of Chicago Press.
- Lewis, R. D. (2007). *When Cultures Collide: Leading Across Cultures*. Nicholas Brealey International.
- Lukaszewski, A. W., Gurven, M., von Rueden, C. R., & Schmitt, D. P. (2017). What explains personality covariation? A test of the socioecological complexity hypothesis. *Social Psychological and Personality Science*, 8(8), 943-952.
- Martin, L. M.W., Nelson, K., & Tobach, E. (1995). *Sociocultural psychology: Theory and practice of doing and knowing*. Cambridge University Press.
- Norenzayan, A., & Heine, S. J. (2005). Psychological universals: What are they and how can we know?. *Psychological bulletin*, 131(5), 763.
- Nuijten, M. B., Hartgerink, C. H., Van Assen, M. A., Epskamp, S., & Wicherts, J. M. (2016). The prevalence of statistical reporting errors in psychology (pp.1985–2013). *Behavior Research Methods*, 48(4), 1205-1226.
- Oishi, S., & Komiya, A. (2017). Natural Disaster Risk and Collectivism. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48(8), 1263-1270.
- Oyserman, D. (2016). What does a priming perspective reveal about culture: Culture-as-situated cognition. *Current Opinion in Psychology*, 12, 94-99.

- Rad, M. S., Martingano, A. J., & Ginges, J. (2018). Toward a psychology of Homo sapiens: Making psychological science more representative of the human population. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *115*(45), 11401-11405.
- Raeff, C. (2006). *Always separate, always connected. Independence and interdependence in cultural context of development*. Routledge.
- Richard, F. D., Bond Jr, C. F., & Stokes-Zoota, J. J. (2003). One hundred years of social psychology quantitatively described. *Review of general psychology*, *7*(4), 331-363.
- Rogoff, B. (2003). *Cultural nature of human development*. Oxford University Press.
- Schmitt, D. P., Allik, J., McCrae, R. R., & Benet-Martínez, V. (2007). The geographic distribution of Big Five personality traits: Patterns and profiles of human self-description across 56 nations. *Journal of cross-cultural psychology*, *38*(2), 173-212.
- Singelis, T. M. (1994). The measurement of independent and interdependent Self-construals. *Personality and social psychology bulletin*, *20*(5), 580-591.
- Singelis, T. M., & Brown, W. J. (1995). Culture, Self, and collectivist communication linking culture to individual behavior. *Human communication research*, *21*(3), 354-389.
- Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D. P. S., & Gelfand, M. J. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-Cultural Research*, *29*, 240-275.
- Smith, P. B., Fischer, R., Vignoles, V. L., & Bond, M. H. (2013). *Understanding social psychology across cultures: Engaging with others in a changing world*. Sage.
- Soto, C. J., & John, O.P. (2017). The next Big Five Inventory (BFI-2): Developing and assessing a hierarchical model with 15 facets to enhance bandwidth, fidelity, and predictive power. *Journal of Personality and Social Psychology*, *113*, 117-143.
- Srba, O., & Schwarz, M. (2016). *Starší dějiny Vietnamu a Čampy*. Filozofická fakulta, Masarykova univerzita.
- Strack, F., & Schwarz, N. (2016). Editorial overview: Social priming: Information accessibility and its consequences. *Current Opinion in Psychology*, *12*, iv-vii.
- Šolcová, I., & Kebza, V. (2009). Osobní pohoda vysokoškolských studentů: Česká část studie. *Československá psychologie*. *53*(2), 129-139.

Trafimow, D., Triandis, H. C., & Goto, S. G. (1991). Some tests of the distinction between the private Self and the collective Self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(5), 649-655.

Triandis, H. C. (1995). *Individualism & collectivism*. Westview Press.

Uz, I. (2014). The index of cultural tightness and looseness among 68 countries. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(3), 319-335.

Valsiner, J., & Rosa, A. (Eds.). (2018). *The Cambridge handbook of sociocultural psychology*. Cambridge University Press.

13 Publikační, akademická a pedagogická činnost

13.1 Publikace a konference

Komentář: Konferenční příspěvky a publikace jsem po celou dobu doktorandského studia plně dedikoval domovské KPS FF UK a zastřešujícímu projektu Progres.

- Cerha, O. (preprint). *Personality Domains and Self-construal in a Sociocultural Context: A Cross-Cultural Experimental Study*. The Open Science Framework (OSF) preprint. osf.io/yzkf9/?view_only=0c833bb5de4c4f938d933c88b00840eb
- Cerha, O. (v tisku). Komunikace a kultura. In H. Boukalová (ed.). *Psychologie komunikace* (40 s.). Praha: Grada Publishers.
- Cerha, O. (2022, červenec). "The biggest surprise was..." *Qualitative Research on Psychosocial Acculturation and Adaptation*. Přijatý abstrakt. 26. mezinárodní kongres. The International Association for Cross-Cultural Psychology (IACCP), The Education University of Hong Kong.
- Cerha, O. (2021). *Personality and Psychosocial Acculturation: A Case Study of the Czech-Slovak Community in Canada*. The Open Science Framework (OSF) public registration. DOI [10.17605/osf.io/njrha](https://doi.org/10.17605/osf.io/njrha).
- Cerha, O. (2021). *Úvod do (kros)kulturní psychologie*. Handout pro vnitřní potřebu účastníků semináře "Psychologie v praktických aplikacích". (6 stran). Katedra psychologie. FF UK.
- Cerha, O. (2021, červenec). *The Effect of Priming on Independent and Interdependent Views of Self. A Cross-Cultural Study*. Příspěvek prezentovaný na konferenci. 25. Mezinárodní kongres, The International Association for Cross-Cultural Psychology (IACCP), Olomouc, Česká republika.
- Cerha, O. (2021, červenec). *Acceptance of disability and perceived life's meaningfulness among people with visual impairment*. Příspěvek prezentovaný na konferenci. 8. Evropská konference, European Conference Psychology and Visual Impairment (ECPVI), Praha, Česká republika.

- Cerha, O. (2019) *Interkulturní komunikace pro pedagogy*. „Učitel v diverzifikované třídě“ (12 stran). Katedra psychologie a Katedry pedagogiky FF UK.
- Cerha, O. (2019, duben). *Personality and Self in Sociocultural Context: Personality Traits in Relation to Social Independence and Interdependence*. Posterová prezentace. 3.světová conference, World Association of Personality Psychology (WAPP), Hanoi, Vietnam.
- Cerha, O. (2018, červenec). *Intercultural Training and its Effect on Cultural Competence Development*. Posterová prezentace. 24.mezinárodní kongres, The International Association for Cross-Cultural Psychology (IACCP), University of Guelph, Canada.
- Cerha O. (2016). Interkulturní trénink (Intercultural Training). *Culturologia. The Journal of Culture*, 5, 40-44.
- Cerha, O. (2016). *Životní smysluplnost a akceptace postižení u osob se zrakovým postižením. (Life's meaningfulness and acceptance of disability among people with visual impairment)*. [Diplomová práce]. Univerzita Karlova.
- Cerha, O. (2015). Svoboda – kulturní univerzálie? In D. Heller, & I. Sobotková (Eds.). *XXXII. Psychologické dny 2014: Fenomén svobody v kontextu psychologie a filosofie* (s.19-23). Praha: Českomoravská psychologická společnost (ČMPS).
- Cerha, O. (2014, září). *Svoboda – kulturní univerzálie?* Příspěvek prezentovaný na konferenci. 32.Psychologické dny, Česko-Moravská Psychologická společnost (ČMPS). FF UP, Olomouc.
- Cerha, O. (2013). *Kulturní a interkulturní psychologie (Cultural and Cross-cultural Psychology)*. [Rigorózní práce]. Univerzita Karlova.

13.2 Vědecké granty

- **2020 – Anglo-Czech Educational Fund**

Stipendium Anglo-Czech Educational Fund (ACEF) pro „*vynikající doktorandy a mladé vědecké pracovníky do 35 let*“.

2020 - Program SVV/ SVV-ADAKIN

Název projektu: *Osobnostní rysy a akulturační strategie: Případová studie Česko-slovenské komunity v Britské Kolumbii.* (Podpora realizace výzkumného projektu).

- **2019 - program PROGRES/SVV**

Název projektu: *Faktory osobnosti, interdependence Self a efekt primingu v sociokulturním kontextu individualismu a kolektivismu.* (Podpora prezentace výsledků).

- **2018 - program PROGRES/SVV**

Název projektu: *Výzkumný projekt – Interdependence sebepojetí osobnosti v kontextu individualistické a kolektivistické kultury.* (Podpora realizace výzkumného projektu).

- **2017 - program PROGRES/SVV**

Název projektu: *Metodologické řešení doktorandského projektu – překlad a převod zahraničních metod pro účely kroskulturního výzkumu.* (Podpora realizace výzkumného projektu).

13.3 Pedagogická činnost

Komentář: Po celou dobu doktorandského studia jsem se podílel na výuce na Katedře psychologie FF UK. Přednášel jsem pro studentky a studenty v bakalářském i magisterském stupni studia, pro zahraniční studentky a studenty v rámci programu Erasmus ale i pro veřejnost v rámci kurzů pořádaných KPS.

Celkem 12 semestrů (LS 2013 – ZS 2019) jsem lektoroval předmět **Intercultural Training**. Později jsem se stal i odborným garantem předmětu.

Jednorázové přednášky:

Cerha, O. (2021, 2.prosince). *Interkulturní komunikace*. Kurz Psychologie komunikace, Univerzita Karlova.

Cerha, O. (2021, 15.října). *Úvod do (inter)kulturní psychologie*. Kurz Psychologie v praktických aplikacích, Univerzita Karlova.

Cerha, O. (2021, 22.ledna) *Nastávající otcové a porod*. Odborný seminář pro Aperio, společnost pro zdravé rodičovství.

Cerha, O. (2019, 9.dubna). *Psychology and Culture studies*. Katedra Psychologie. Vietnam National University. University of Social Sciences and Humanities.

Cerha, O. (2019, 2.června). *Nastávající otcové a porod*. Odborný seminář pro Aperio, společnost pro zdravé rodičovství.

Cerha, O. (2018, 18.prosince). *Interkulturní komunikace*. Kurz Psychologie komunikace, Univerzita Karlova.

Cerha, O. (2018, 5.listopadu). *Muž u porodu*. Kurz Manželské a rodinné poradenství. Univerzita Karlova.

Cerha, O. (2018, 10.října). *Životní smysluplnost a akceptace zrakové disability*. Workshop pro psychology pracující s osobami se zrakovou vadou. ZŠ pro žáky s poruchami zraku Praha 2.

Cerha, O. (2018, 6.dubna). *Aplikovaná (inter)kulturní psychologie*. Psychologie v praktických aplikacích. Univerzita Karlova.

Cerha, O. (2017, 11.listopadu). *Interkulturní komunikace*. Kurz Psychologie komunikace, Univerzita Karlova.

Cerha, O. (2017, 5.ledna). *Kulturní a interkulturní psychologie*. Kurz Specializační seminář. Univerzita Karlova.

Cerha, O. (2016, 22.listopadu). *Úvod do kulturní a interkulturní psychologie*. Kurz Psychologie pro každý den. Univerzita Karlova.

Cerha, O. (2016, 30.listopadu). *Interkulturní komunikace*. Kurz Psychologie komunikace, Univerzita Karlova.

13.4 Zahraniční odborné stáže

Komentář: Státní doktorskou zkoušku jsem složil po dvou a půl letech doktorského studia a poté jsem absolvoval (zcela nad rámec studijních povinností) několik odborných a výzkumných stáží v zahraničí (Vietnam, Kanada, Spojené království). Před realizací doktorandského výzkumu ve Vietnamu (jaro 2019) jsem inicioval významné rozšíření spolupráce mezi FF UK a Vietnam National University.

9/2020–9/2022   **Centre for Culture and Evolution, Brunel University London.**

Pozice: hostující výzkumník (Visiting Researcher).

9/2019–5/2020   **Simon Fraser University, Vancouver, BC, Canada**

Pozice: výměnný studijní pobyt (Full-time, non-degree exchange student).

Absolvované kurzy: *Culture and cognition; Cultural Psychology; Social psychology of Emotion; Evolution and Human Development; Effective intercultural communication; Research and Data analysis; Psychology of Climate change.*

3/2019–4/2019   **Department of Psychology, University of Social Sciences and Humanities, Vietnam National University.**

Pozice: hostující výzkumník (Visiting Researcher).

13.5 Členství v profesních organizacích

- Association for Research in Personality (ARP)
- Česko-Moravská Psychologická společnost (ČMPS). – sekce pro Interkulturní psychologii
- International Association for Cross-Cultural Psychology (IACCP)
- CULTOnet – (a group of researchers and lecturers who share an interest in culture, intercultural communication, and education)

13.6 Zapojení do chodu Katedry psychologie FF UK

Komentář: Jako interní doktorand jsem se mimo jiné zapojil do následujících odborných aktivit

KPS:

- oponentské posudky na bakalářské práce psané na KPS:
  - Cvrkalová, E. (2019) *Postoje k eutanázii*.
  - Matoušová, K. (2018) *Humor jako protektivní faktor v psychoterapii*.
  - Povrazníková, M. (2017) *Súčasně zmeny v emancipácii mladých dospelých od rodiny*.
- Odborný konzultant BP: Hatráková, V.: *Phenomenology of the subjective experience of schizophrenia and its cultural conditionality*.
- Vypsane téma BP s anotací: *Sociální reprezentace chudoby*.

- Během mezinárodní konference AIFRES (červen 2017) pořádané mou školitelkou prof. Šulovou, jsem koordinoval chod konferenční místnosti 338 (Celetná 20).
- V září 2017 a v září 2018 jsem se lektorsky podílel na interakčním výcviku pro studenty prvních ročníků.
- V červnu 2018 a v červnu 2019 jsem byl přítomen v komisi u přijímacího řízení.

13.7 Popularizace vědy

Komentář: Ve shodě s takzvanou třetí rolí univerzit jsem např. poskytl půlhodinový rozhovor do médií na téma Přijetí otcovské role*. Či jsem byl citován v popularizačním článku**, kde jsem předtím autorce poskytl odborné konzultace.

*Šance Dětem (2021, 18.listopadu). *Budu tatínek: o přijetí otcovské role*. Podcast Šance Dětem. <https://anchor.fm/sancedetem/episodes/Budu-tatnek-o-pijet-otcovsk-role-e1afbkm/a6u3qta>

**Smejkalová, R. (2020). *Za to, že si vykáme, prý může císař Dioklecián, katan křesťanů. A jak to mají v jiných jazycích?* Deník N. <https://denikn.cz/504501/jeho-otrok-chtel-svemu-panovi-rict-co-o-nas-prozrazuje-rodny-jazyk-a-to-zda-si-vykame-ci-tykame/>